

3.- ELS FACTORS NATURALS

3.- ELS FACTORS NATURALS

Abans de fer referència a qualsevol forma d'ocupació humana pirinenca, és a dir, abans de repassar la història del paisatge pirinenc cal veure quins són els elements que han configurat l'escenari sobre el que posteriorment s'ha desenvolupat la història del paisatge.

Així, l'Alt Pirineu i Aran es caracteritza, en primer lloc pel seu modelat relleu. Els sectors de muntanya i les àrees de plana, amb les formes de relleu pròpies en relació amb la litologia i la tectònica, constitueixen el substrat, l'estructura de cada paisatge. La morfologia del relleu és una característica paisatgística de primer ordre que no es pot obviar. En aquest sentit, els paisatges de les muntanyes, per exemple, presenten uns atributs radicalment diferents als paisatges de les regions planes, i les activitats humanes, siguin del tipus que siguin, són difícils d'ocultar. A més a més, a muntanya, el gradient altitudinal i la distància respecte el mar, juntament amb l'ordenació de les grans unitats de relleu i els seus efectes sobre les adveccions d'aire de procedència marina o continental, afavoreixen la presència de tipus climàtics diferents del clima mediterrani. D'altra banda, el sistema biofísic en el qual s'hi inclou la hidrografia, els sòls, la vegetació i la fauna està estretament lligat amb aquest relleu. I és sobre aquests elements naturals on les activitats humanes han incidit, d'acord amb unes estratègies d'aprofitament de l'entorn natural determinades pels sistemes culturals i socioeconòmics vigents en cada període històric.

3.1.- La forma

Per entendre la forma d'un lloc cal analitzar la història geològica, que és la responsable de la presència d'un determinat tipus de roca i que condiciona un determinat tipus de relleu, sobre el que posteriorment actuaran un seguit de processos geomorfològics que l'acabaran de modelar. Per tant, d'entrada, s'han d'analitzar els diferents processos tectònics que són els responsables de l'aixecament de les muntanyes.

Així, els Pirineus es troben en el límit, avui inactiu, de les plaques Ibèrica i Eurasiàtica. Entre aquestes plaques s'ha pogut constatar que almenys hi hagut dos cicles de separació-unió: la primera unió, denominada cicle orogènic hercinià es va produir fa uns 300 milions d'anys. Malgrat que aquest mateix espai va ser inundat per l'oceà, quan posteriorment les dues plaques es van fracturar i el material magmàtic, va començar a efectuar un treball de tascó, separant els marges dels dos nous continents. El mar va anar rebent material procedent de l'erosió de la terra emergida que l'envoltava i això va fer que s'hi acumulessin metres i metres de sediment. Aquests sediments van acabar per convertir-se en roques sedimentàries de diferent naturalesa, segons les característiques del material originari.

Aquesta tendència va canviar de signe fa uns 85 milions d'anys, quan la placa tectònica Ibèrica i l'Eurasiàtica van començar a acostar els seus marges continentals a costa de reduir el fons oceànic. Aquest moviment va durar més de 60 milions d'anys, fins que fa uns 20 milions d'anys la inèrcia de la col·lisió no va ser suficient per mantenir la convergència de les dues plaques, finalitzant d'aquesta manera el segon i més recent cicle orogènic reconegut als Pirineus: l'orogènia alpina. Des de llavors, la placa Ibèrica va quedar soldada a l'Eurasiàtica a través d'una zona de sutura que s'estén d'oest a est, des del centre de l'oceà Atlàntic fins a enllaçar amb estructures similars a la zona alpina per llevant.

Per tant, a l'interior del massís pirinenc resultat d'aquest procés de forces es barregen i alternen restes de tots els materials que composaven els diferents elements en acció: l'antic fons oceànic (material de tipus volcànic o extrusiu, basalt i andesita, per exemple), material sedimentari dipositat en el fons d'aquest antic oceà en diferents moments i de diferents procedències (calcàries, argiles, gresos, conglomerats, etc.), fragments de material fos que es van escapar de les profunditats en direcció a la superfície terrestre però que no van arribar a aflorar a l'exterior, quedant allotjats a certa

Figura 3.1. Cims i crestes granítiques de l'alta vall del riu de Peguera i de l'alta vall Fosca

profunditat (com el granit) i també es troba el resultat de la metamorfització al damunt d'aquests materials que va produir el fregament d'una placa amb l'altra.

El mateix fregament té, a més, un efecte mecànic sobre els materials, la qual cosa provoca una gran quantitat de plecs i de fractures, d'alçaments i d'enfonsaments, falles per tot arreu, com a conseqüència del fet que les zones de contacte entre els diferents materials i els llocs on es localitzen les fractures no deixen de ser superfícies de debilitat, és a dir, àrees que presenten menor resistència als agents erosius (aigua, gel, vent).

De fet, costa d'imaginar com eren els Pirineus fa 20 milions d'anys, però sí que es pot saber que, a mesura que la serralada anava creixent, la roca despullada anava sent atacada i erosionada pels elements. Cal dir que el moviment ascendent que suposa una orogènia alpina es materialitza en un creixement si la seva velocitat supera la de l'erosió provocada pels agents erosius. Per això, encara ara hi ha cims dels Pirineus que poden créixer 1 mm l'any, mentre que n'hi ha d'altres que clarament perden alçada. Un exemple d'aquest fet es troba en una de les roques més característiques dels Pirineus: el granit. El batòlit de la Maladeta que es troba representat sobretot a la zona del Parc Nacional d'Aigüestortes i estany de Sant Maurici, es trobava a uns 5 km de fondària en la seva part superior en el moment de l'acabament de la formació dels Pirineus. Posteriorment, aquests cinc mil metres de material que cobrien el granit es van anar erosionant per deixar aquesta roca al descobert, i que ara es pot trepitjar i contemplar en bona part dels cims, mentre que en d'altres, en canvi, hi ha una bona catifa de prats i fins i tot boscos a les parts menys desprotegides.

Així, mentre la serralada anava creixent, la roca despullada anava sent atacada i, amb l'ajuda de la gravetat, els fragments s'anaven arrencant de manera que quedaven nous fragments de roca massissa a punt de ser atacats de nou. Així, l'aigua va anar trobant el seu camí més directe des dels cims fins a les valls i va anar excavant diferents canals per on circulava, construint una malla de barrancs, rierols i rius -una xarxa hidrogràfica- que va contribuir a augmentar enormement el desnivell dels vessants, cosa que, a la vegada encara afavoria més l'eficiència de l'erosió.

En l'actualitat, aquesta xarxa articula les principals vies de comunicació de la zona i ha donat lloc a un nombre important d'àmplies valls per on discorren la major part de les relacions socioeconòmiques terrestres i en la que s'hi localitzen les principals poblacions i vies de pas de la zona. En aquest sentit, destacar la conca aranesa de la Garona per ser l'única que tributa les seves aigües a l'Atlàntic. Un riu que neix al Pla de Beret i que articula el territori habitat aranès, després de captar les aigües d'una extensa conca de recepció. La resta de rius aporten les seves aigües a la conca Mediterrània, si bé tots ho fan com afluents del Segre. El Segre és precisament un dels rius principals i, de tots ells, l'únic que té un tram del seu recorregut que viatja cap a ponent enllaçant la Cerdanya i l'Urgell. A l'arribar a La Seu d'Urgell el riu fa com la resta dels seus afluents principals (Noguera Pallaresa i Noguera Ribagorçana) i s'encamina clarament cap al sud. El règim fluvial de la majoria d'aquests

rius és nival donada l'altitud que assoleixen les capçaleres de les seves conques en les que és freqüent la innivació. La precipitació (en forma de neu o pluja) i les grans dimensions de les seves conques fan que el cabal sigui força elevat durant tot l'any, tot i que lògicament, quan ho és més és a la primavera durant el desgel.

El treball de l'aigua és més intens quan més gran és el seu cabal i segurament el paper causat pels corrents fluvials permanents juga un paper secundari si es compara amb els episodis de gran torrencialitat, en moments en què la climatologia ha estat més turbulenta. Per tant, la capacitat erosiva actual no podria explicar aquesta gran quantitat de material que s'ha erosionat. D'aquest fet es pot concloure que el clima ha variat enormement combinant moments de més nuvolositat i precipitació amb lapses de temps àrids, mentre que etapes molt més càlides contrasten amb moments molt més freds. Sovint es parla de canvi climàtic quan seria més encertat fer-ho de canvis climàtics, en plural. El clima es troba en canvi constant, és un factor absolutament dinàmic que presenta alternances de períodes de relativa estabilitat amb episodis de ruptura de l'equilibri climàtic que porten a una situació diferent a l'anterior, en la que de nou s'estabilitzarà fins al següent canvi.

Precisament un d'aquests grans canvis climàtics és el que explica un dels principals modelats que es poden contemplar als Pirineus: el modelat glacial. El darrer cicle glacial, la duració del qual s'estima que va ser d'uns 110.000 anys, va començar aproximadament fa uns 120.000 anys, quan d'unes condicions climàtiques semblants a les que hi pot haver en l'actualitat es va passar a una disminució progressiva de les temperatures de l'estiu. Això va provocar que hi hagués una menor fusió de la neu, amb la qual cosa es van començar a donar hiverns que la neu d'un any queia al damunt de la neu de l'any anterior. El pes de la progressiva acumulació nival va convertir les primeres neus en gel. En aquest punt és on una altra vegada la gravetat va posar-hi el seu gra de sorra, ja que l'acumulació de gel a les zones més altes va arribar a tal nivell que es va trencar l'equilibri i es va començar a estendre pels vessants i les valls que prèviament havia excavat l'aigua. Aquest procés va anar augmentant fins fa uns 50.000 anys, moment en què el gel va assolir en aquesta zona la seva màxima extensió i gruix i, en conseqüència, la seva màxima capacitat erosiva. Així, mentre que el riu erosiona de forma incisiva, el gel produeix una erosió molt més extensa i, malgrat que manté una disposició allargada, el glacial ocupa una secció transversal de vall molt més gran que el riu.

El resultat final de tot aquest procés és un modelat del relleu previ a la glaciació que es pot resumir en diferents formes d'erosió i d'acumulació. Les formes d'erosió han donat lloc a valls en forma d'«U», és a dir, valls molts més amples que no pas les fluvials, tal i com es pot observar a la major part de les valls de les capçaleres de les Nogueres, la Garona i el Segre. Un bon exemple d'aquest tipus d'erosió és la vall d'Esterrí d'Àneu o la vall de la Noguera de Ruda. Els pics, a més, són molt més estilitzats i aguts, com els Encantats, el Montardo, el Peguera i el Besiberri nord (unitat dels Cims i Estanys d'Aigüestortes i Sant Maurici) i les carenes sovint es converteixen en crestes com la ben cèlebre dels Besiberri. A més, en aquests indrets modelats per l'acció del gel, des de les parts més altes properes als cims fins a les parts més baixes al fons de les valls, sovint hi ha hagut la

Figura 3.2. La vall de Ruda, a la unitat d'era Nauta Val d'Aran, és un clar exemple de vall modelada per l'acció del gel

presència d'algun obstacle preexistent –com un llindar rocós- que ha oposat la seva resistència a l'avançament de la glacera, la qual cosa s'ha traduït en un augment de la capacitat erosiva que ha donat lloc a diferents cubetes de sobreexcavació. Cada cubeta s'ha omplert amb aigua quan la glacera que l'havia originat ha perdut longitud i el seu front s'ha trobat endarrerit respecte l'espai excavat, fet que ha donat lloc al que sense cap mena de dubte constitueix un dels majors atractius d'aquesta part dels Pirineus: els llacs. Llacs d'origen glacial que sovint tenen formes allargades anomenant-se *llongs* o són prou profunds per considerar-los negres o amb una forma circular per dir-los *redó*. Tots aquests llacs, sigui quin sigui el seu origen, tenen els seus dies comptats, ja que els mateixos rierols que els alimenten d'aigua els van omplint de sediments, del material sòlid que ells mateixos recullen aigües amunt i durant tot el transcórrer de les valls. Per aquesta raó, els llacs que primer es colmaten són els més allunyats de les capçaleres, perquè recullen molt més material d'un àmbit d'influència més gran. La desaparició d'aquests llacs ha donat lloc, al bell mig d'unes zones de muntanya que es caracteritzen per uns pendents molt acusats, a superfícies excepcionalment planes, que coincideixen amb l'antic nivell d'aigua. I com que el riu abans entrava per un costat del

llac i sortia per l'altre, ara fa el mateix però amb molta més dificultat a l'hora de trobar el millor camí donada l'horitzontalitat d'aquest terreny. A aquest fet ha donat lloc a cursos divagants i a enclavaments idíl·lics com el Planell d'Aigüestortes, nom que descriu a la perfecció aquesta dificultat que té l'aigua per discórrer.

Les formes d'acumulació solen ser molt menys evidents degut a la seva fragilitat i a la seva posició menys destacada, però són molt importants per explicar la relativa velocitat en la progressió de la vegetació una vegada s'ha retirat el gel. Aquestes formes pràcticament es redueixen a blocs erràtics i a morrenes –laterals, frontals, centrals, de fons- i es poden trobar al llarg de les valls principals excavades pel gel.

El Prepirineu se situa a banda i banda del Pirineu axial i es caracteritza per una gran varietat de materials (gresos, conglomerats, etc.), si bé la roca predominant és la calcària, que dona uns tons blanquinosos a la muntanya. Al vessant català, el Prepirineu occidental és molt més ample que no pas l'oriental i per aquesta raó al Pallars es distingeixen tres sectors: al nord les serres interiors, unides al Pirineu axial (serres de Boumort i Sant Gervàs), la depressió mitjana (Conca de Tremp) i, més al sud, les serres exteriors (el Montsec i Sant Mamet). En canvi, al nord del Solsonès i del Berguedà el Prepirineu es configura a partir de diferents serrelades importants, com la serra del Cadí, el Port del Compte i els Rasos de Peguera, amb altituds entre 2.000 i 2.600 metres. Tal i com es pot observar al vessant nord del Cadí, el Prepirineu es caracteritza per un relleu molt abrupte, sovint producte de l'acció dels cursos fluvials que en travessar-lo han format cingles i congostos molt estrets; en aquest sentit, el congost de Mont-rebel, a la Noguera Ribagorçana, i els de Collegats i Terradets, a la Noguera Pallaresa, són els més importants de tots.

3.2.- La colonització de la vegetació

La dinàmica de la coberta vegetal al llarg del temps també ha estat condicionada per l'alternança de períodes freds (períodes glacials) i d'altres de més temperats (períodes interglacials), que han provocat paisatges vegetals constituïts per paisatges de caràcter més obert, amb vegetació rasa i/o arbustiva, i d'altres de molt més tancats, dels quals forma part la vegetació arbòria. Per tant, per comprendre aquest procés en aquesta part dels Pirineus, cal remuntar-se a la retirada dels gels ara fa entre 20.000 i 15.000 anys, moment en què es donaren els primers símptomes clars d'una millora climàtica respecte les condicions anteriors i que permeteren el desenvolupament d'espècies com *Artemisia* i *Juniperus* en el paisatge pirinenc, no sense algun darrer episodi fred (Dryas Recent) que impedí el desenvolupament d'una gran vegetació arbòria a les portes de l'Holocè.

Les primeres espècies arbòries que colonitzaren l'alta muntanya pirinenca ara fa entre uns 10.000 i uns 8.000 anys foren els pins (*Pinus mugo subsp. Uncinata* i *Pinus sylvestris*), els bedolls (*Betula sp.*) i els avellaners (*Corylus avellana*), mentre que a l'estatge basal-montà també hi pogueren haver avellaners i les primeres rouredes. Per tant, des d'un bon començament, el verd intens dels pins forma part de la serrelada pirinenca. El període que va dels 8.000 als 5.500 anys es coneix com a òptim climàtic i sembla que va ser un període més càlid i molt més plujós que l'actual. Per això, durant aquest període s'instal·laren en el paisatge diferents caducifolis que encara avui formen part del verd dels Pirineus, com els freixes, els oms, els til·lers i els verns, per citar-ne els més destacats. Aquestes espècies, juntament amb els bedolls i els avellaners, són les principals responsables de l'explosió de color que hi ha actualment cada tardor quan els arbres perden les fulles, amb diferents tonalitats de groc, vermell i marró que formen part d'aquests paisatges des de fa mil·lennis, sobretot a les obagues i als fons de vall.

Els avets i els faigs no arribaren fins bastant més tard. Els primers arribaren colonitzant l'espai d'est cap a oest i els segons ho feren des de diferents refugis del sud, però molt més tard que la resta de coníferes i caducifolis que actualment es poden trobar en aquests paisatges vegetals. Uns i altres destaquen a la primavera a l'hora de pintar el paisatge de verd, ja que els brots tendres d'avet perfilen la fisonomia de l'arbre de la mateixa manera que el verd tendre del faig quan treu la fulla. No obstant això, quan la fageda es fa més evident és a la tardor, quan una gran explosió de color dóna pas a la pèrdua de les fulles. La dinàmica entre aquestes espècies és la que explicarà les diferenciacions regionals i locals que hi pugui haver, ja que, en funció de les diferents condicions físiques (topoclimàtiques, edàfiques, etc.), unes espècies poden colonitzar més ràpidament que d'altres i s'adaptaran millor a unes determinades orientacions.

Per tant, ara fa 2.000 anys, es pot afirmar que als Pirineus ja hi podia haver les mateixes espècies arbòries que en l'actualitat. Només faltava plantar-hi i/o potenciar algunes espècies que es poden associar a la cultura romana pel moment en què es desenvolupen, com són la noguera principalment i, en certa forma també, el castanyer. Sembla que les nogueres es poden vincular d'una manera preferent, tot i que no exclusiva, als processos de colonització altmedieval dels fons de vall. Els testimonis escrits del segle IX han permès saber que tant la Noguera Pallaresa com la Noguera Ribagorçana ja es deien Noguera (*Nogaria* i *Nocharia*) molt abans del Pallars i la Ribagorça. Per tant, sembla lògic pensar que l'extensió de nogueres devia ser prou considerable com per donar nom als rius i, per aquesta raó, s'ha relacionat aquest fet a la implantació dels primers monestirs de la regió, que plantaren pomeres i nogueres a partir del segle IX. L'olivera, un arbre típic del món mediterrani, no està documentada fins al segle XII i formava part del paisatge de la Conca de Tremp i dels voltants de la Pobla de Segur, juntament amb arbres fruiters, vinyes i blat, al segle XVII. A finals del segle XVIII el viatger Arthur Young explicà que les oliveres arribaven fins a Gerri de la Sal.

Figura 3.3. Extenses pinedes cobreixen els suaus vessants de les Comes de Rubió, a recer de la Torre de l'Orri, cim emblemàtic de la unitat del Massís de l'Orri i Valls d'Aguilar

En aquest sentit, també mereix una menció especial el conreu de la vinya, ja que durant l'època medieval la seva presència als Pirineus està documentada en llocs on actualment no n'hi ha ni rastre. Les primeres evidències són del segle IX i sembla que la seva implantació es pot relacionar amb les primeres esglésies i els comtes locals. Hi ha testimonis de vinyes a la vall Fosca, a les Valls d'Àneu, a la vall d'Àssua, al voltant del Pont de Suert i a l'entrada de la vall de Boí, sense oblidar les del voltant de Gerri de la Sal, la Ribera de Sort i la vall d'Ancs. També n'hi havia a la Val d'Aran, a Escunhau i Casarilh. I a la Cerdanya, des de la ribera del Segre fins als pobles d'Aristot i Castellnou de Carcolze, passant pels espectaculars bancals del Pont de Bar. L'abandonament de les vinyes i la seva desaparició dels paisatges actuals s'ha relacionat tant amb la crisi baixmedieval que hi hagué a partir del segle XIV i que provocà un procés de reorganització de l'espai rural a partir del segle XVI i la substitució dels ceps per terres de cereals i prats, com amb els efectes del canvi climàtic referents a la pulsació freda, coneguda com a Petite Edat del Gel, que hi hagué entre el final de l'Edat Mitjana i el segle XIX, moment en què, a més, moltes vinyes moriren a causa de la plaga de fil·loxera.

La distribució de la vegetació seguint franges altitudinals o estatges, la seva localització geogràfica més meridional o septentrional i l'orientació (solana i obaga) és el que permet fer-ne una descripció explicativa basada en la composició de la vegetació i en el fet que variï d'un vessant a l'altre d'una mateixa muntanya. A més, des d'un punt de vista ambiental els Pirineus afavoreixen grans diferències de gradient entre precipitació i temperatura, la qual cosa fa que hi pugui haver una gran varietat de paisatges vegetals.

I per això, es poden trobar ambients de tipus mediterrani en les fondalades de les valls més importants, amb una presència important del gènere *Quercus perennifolis*, tal i com passa per posar un exemple evident en tota la Noguera Pallaresa i els seus principals afluents de capçalera. Val a dir, que aquests alzinars presenten una gran orientació meridional, ja que la insolació i la migresa dels sòls els fa més idonis per viure en aquests indrets. A més, l'ocupació de les parts baixes fa que hagin hagut de compartir usos amb activitats humanes que els poden haver substituït per zones de vinya, com podia haver passat en un altre temps a la Cerdanya (amb un clar exemple a Pont de Bar), camps d'oliveres (al Baix Pallars o a la Conca de Tremp) o conreus de fruita de secà, com els avellaners i els ametllers.

A mida que es guanyi alçada les masses forestals seran fisonòmicament com les del nord d'Europa. La vegetació eurosiberiana (o medieuropea) és la pròpia del bosc caducifoli i es localitzarà allà on la precipitació i la humitat siguin suficientment elevades per a permetre a la vegetació perdre la fulla a la tardor i tornar-la a recuperar a la primavera. Amb tot, existeix un bosc caducifoli propi d'ambients humits i un altre d'ambients de transició cap a unes condicions més seques. I per això a la Val d'Aran, on hi tenim un excés d'aigua, s'hi han distribuït rouredes de fulla ampla i gran (com per exemple el roure pènel) i fagedes que comparteixen espai amb pastures verdes tot l'any.

Aproximadament a partir dels 1.600 metres i fins als 3.144 metres de la Pica d'Estats hi ha la vegetació pròpia de l'alta muntanya o boreoalpina. Les condicions climàtiques dures i en ocasions extremes (fred, vent, neu, precipitació, etc.) escurçaran el període vegetatiu de les plantes la qual cosa les obligarà a unes adaptacions molt particulars. Així, allà on les neus siguin persistents bona part de l'any (estatge nival per damunt dels 3.000 metres) dominarà l'estrat herbaci i la vegetació de roca nua o amb molt poc sòl (tarteres, carenes, etc.). Mentre que per damunt dels 2.200 metres (estatge alpí) serà un límit entre el bosc i les neus persistents, tot i les importants variacions d'una muntanya a una altra degut al fet que ha estat un espai molt aprofitat per la ramaderia d'ovelles, vaques i cavalls. Per això, la vegetació característica d'aquest ambient són les pastures i els prats rasos que allà on hi ha aigua i un relleu no massa pronunciat s'intercalen amb zones humides permanentment com les molleres i les torberes.

Per sota de l'estatge alpí, l'estatge subalpí (entre 1.600 i 2.300 metres) és l'ambient dels grans boscos de coníferes: les pinedes de pi negre a la part alta i les avetoses i les pinedes de pi roig a la part baixa. Actualment, les pinedes de pi roig dominen bona part del territori de l'Alt Pirineu i Aran, ja que durant el segle XX s'han vist afavorides per una important activitat silvícola que pot haver fet que

actualment estiguin sobrerrepresentades i dominant molts més territoris del que els pertocaria si la dinàmica haugés estat amb menys pertorbacions. Malgrat que allà on el sòl és prou ric i l'ordenació favorable als vents del nord (grans obagues) l'avet forma grans masses forestals. La Val d'Aran, lògicament, és en conjunt un territori privilegiat en aquest aspecte, perquè conté millor que cap altre espai els caràcters propis per a la implantació de les fagedes, avetoses, i diferents formacions caducifòlies que a la resta de paisatges de l'Alt Pirineu i Aran són més escasses. Tot i que en aquest sentit i degut sobretot a una orientació privilegiada, també destaquen per les seves dimensions l'avetosa de València d'Àneu (en continuïtat amb el Gerdar) que per la seva continuïtat és la més gran al sud dels Pirineus o l'avetosa del bosc de Virós, totes elles situades al Pallars Sobirà. A les solanes, allà on no hi ha arbres, és habitual trobar-hi formacions arbustives i matollars (ginebre, boixerola, balegars, etc.).

Per això, el paisatge vegetal actual és el resultat d'una llarga història de pertorbacions en la que han intervingut diferents factors, però en els que el clima i la història humana, juntament amb la pròpia evolució de les espècies hi han tingut un paper significatiu.

Figura 3.4. Espectacular vessant abançalat a Estamariu, a cavall entre l'Urgellet i el Baridà, a la solana del Segre

Respecte el clima, cal dir que en l'àmbit d'estudi d'aquest catàleg costa de definir un únic clima per la gran quantitat d'espais topoclimàtics diferenciats, majoritàriament producte del relleu, i pel fet que l'Alt Pirineu i Aran marca un lliniar entre la influència atlàntica i la mediterrània. Aquesta frontissa entre aquests dos tipus de clima tan diferenciats dóna pas a una gran varietat de contrastos que tenen en el gradient altitudinal i l'orientació el seu màxim exponent. En general, al contrari del que passa a la resta de Catalunya, el clima atlàntic està ben representat a l'Alt Pirineu i Aran, amb la Val d'Aran i les bandes altes del Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça com a principals exponents. La característica principal del clima atlàntic és la importància de les precipitacions, que es reparteixen durant tot l'any d'una manera constant. Les temperatures baixes de l'hivern fan que bona part de les precipitacions siguin en forma sòlida; a l'estiu són fresques però no excessivament càlides comparades amb el clima mediterrani. Un bon exemple d'aquest clima és Vielha, on hi plou una mitjana de 920 mm/any i té una temperatura mitjana anual de 9,7°C.

La característica principal del clima mediterrani, que és la coincidència del període de temperatura més alta amb l'eixut estival a l'Alt Pirineu, queda molt matisada per efecte de l'altitud, sobretot a partir dels 1.500 metres i, per això, en la major part de l'àmbit hi ha unes temperatures força fresques a l'estiu i baixen força a l'hivern. En aquests indrets hi plou força però les precipitacions s'hi donen de forma irregular i varien molt segons l'orientació.

En el límit amb la depressió central, el Prepirineu, té un clima mediterrani molt continentalitzat, la qual cosa fa que les precipitacions siguin una mica més elevades (entre 500 i 800 mm/any), perquè és més fàcil que hi arribi la influència marítima i l'altitud marca la transició cap al clima mediterrani d'alta muntanya. Per exemple, a Adrall (Alt Urgell, 640 metres d'altitud) tenen una temperatura mitjana anual de 9°C i hi cauen 636 mm/any de pluja.